

Ringmärkningen vid Tåkern fyller 40!

Text och foto: Christer Elderud

Jag läser ur min egen handskrivna dagbok från 25 september 1964: "Anländer till Glänås klockan 13.30. Fyra nät uppspannes och klockan 13.50 fångas stationens första fågel, nämligen en rödhake som får nummer 1230600".

Det var så det började för drygt 40 år sedan. Ringmärkningen vid Tåkerns fågelstation inleddes 1964 men 1965 blev det första, intensiva märkningsåret. Siffran 5 353 ringmärkta individer står sig fortfarande som en av de högsta genom åren. Kunskapen om bra fångstplatser och metoder utvecklades raskt. Bristande erfarenhet komparerades med energi och entusiasm.

Antalet fångade arter blev jämna 100 året 1965. Till de lite udda må räknas tornfalk, vattenrall, mindre strandpipare, kustsnäppa, pärluggla, mindre hackspett, näktergal (ännu inte spridd till

Tåkernbygden), blåhake, ortolansparv och kärrsångare (som var en raritet på den tiden).

Den svenska ringmärkningens högborg har allt sedan 1946 varit Ottenby fågelstation. Det var också dit vi drogs, många av oss tonåriga fågelskådare vid 60-talets början. På den tiden fanns endast två fågelstationer – Ottenby och Falsterbo i skarp konkurrens.

Vi var några få som från somrarna på Ölands södra udde tog med oss inspiration och lärdom hem till Tåkern där fågelskådarkolonin var under snabb tillväxt. Tåkern hade klang och rykte som

fågelsjö och självfallet skulle vi öppna en egen fågelstation!

Glänås fågeltorn invigdes redan 1962. Initiativet till bygget kom från biologiläraren – **vår** biologilärare på realskolan i Mjölby – Sven-Erik Fransson. Stark draghjälp hade Sven-Erik av sina grannar Sture Öhrman och Arne Blidvall, fältstationens omsorgsfulle revisor ända fram till förra året.

Vi bar ner fågeltornet bit för bit. ”Vi”, det var åtskilliga elever i realskolan som hade möjlighet att på bland annat friluftsdagar bygga fågeltorn som alternativ till diverse sport- och motionsaktiviteter. Dussintals ynglingar deltog, till och från, i tornbygget. Sven-Erik och Arne var organisatörer medan Sture var den store fixaren.

Tornhuset är byggt av rivningsvirke. Vi stod på en plan vid Mjölbys gamla lokstallar och tegelbruk och drog spik ur virket, spik som för övrigt rätades och återanvändes. Huset under tornet köptes på exekutiv auktion i Söderköping. Tornet fyra dyrbara hörnstolpar skänkte Boxholms bruk, till Sven-Eriks stora lättnad, till oss i Mjölby fältbiologiska ungdomsförening (där jag var ordförande när tornet invigdes) ur vilken Tåkerns fågelstation föddes.

Vi bodde - ofta och gärna och många - i den lilla stugan under tornet, utan el och vatten. Vi blev med tiden rätt bra på att sköta fotogenkaminer, fotogenlampor och gasolkök.

En fågelstation måste förstås ha ringmärkningstillstånd. Det enda allsmåttiga hindret hette Sten Österlöf, den dåvarande chefen för ringmärkningscentralen vid Naturhistoriska riksmuseet. Han var länge tveksam, inte minst till vår ringa ålder, men mjuknade slutligen efter ett personligt besök i Glänås 13 september 1964. Jag

Glänåstornet stakades ut på våren 1960. Från vänster: Håkan Johansson, Krister Weberg, Kent Person, Sture Öhrman och Johan Träff.

Frank i eka. Vattennivåerna varierade kraftigt 1966. På våren kunde Frank Runtegen staka runt Glänåstornet med Tåkerneka.

Gebbe Björkman tar sig fram genom en rapsåker under en nattlig inventeringstur.

Vi bekantade oss snabbt med blåmesar som hösten 1965 förekom invasionsartat. Märksiffran för året blev 855 individer.

ingick i den entusiastiska övertalarskaran tillsammans med Göran Bergengren, Urban Ekstam, Johan Träff och Håkan Johansson (som var den ende som hade körkort och hämtade Österlöf vid tåget i Mjölby). Utanför tornet noterade vi denna dag en svarttärna, en blå kärrhök och fyra svartsnäppor.

En vecka senare var saken klar. Vi hade vår ringmärkningslicens som fågelstation och den var därmed etablerad. Premiärdagen inföll 25 september, en först solig men senare igenmulen dag som blev disig men vindstilla, en perfekt dag för nätfångst. Fyra nya nät kom upp i en hast och 20 minuter senare var första fågeln fast, en rödhake.

Jag märkte den själv, denna första.

Senare på dagen anslöt Kent Person och Urban Ekstam. Vi beslöt att sätta nät i strandkanten och fångade under natten och tidiga morgonen fyra småsnäppor, fyra kärnsnäppor, tre större strandpipare och, mycket överraskande, en dvärgbeckasin.

Den här första hösten blev 160 fåglar märkta. Ringmärkning bygger på återfynd. Det första återfynd, som närmare omtalas av en Tåkernmärkt fågel, är en sävsångare. Den märktes vid sjön 28 augusti och hittades död vid flygplatsen i Nice 20 september. Vi antog att den tog sig till den franska semesterkusten på egna vingar...

Christer Elderud och Evalena (Elderud) Carlsson i Glänåshuset 1966. Notera fotogenlampan på väggen. Fotogen användes till såväl lyse som värme.

Året 1965 var stationens första hela verksamhetsår och den var då bemannad från 15 april till 1 november. I årsrapporten nämns pionjärerna, förutom de tidigare namnen, Tommie Jonsson, Sverker Kärrsgård, Leif Lager, Stig Larsson, Frank Runtegen, Gebbe Björkman och Jan-Erik Gutsjö.

Vinterns hade ägnats åt diverse strömärkningar. Vi misslyckades med att fånga de fem – sex hornugglor som övervintrade i buskarna vid Svålingetornet. Men en gärdsmyg fastnade i ett av näten 1 mars och fick sin ring.

29 april satte vi nytt dagsrekord för ringmärkningen, 71 fågel av tio arter, bland annat

en stenknäck. 20 maj nådde vi stationens fågelnummer 1 000 som fick bli en just fångad ortolansparvhona, en av de mycket få jag sett vid Tåkern under 47 års skådande.

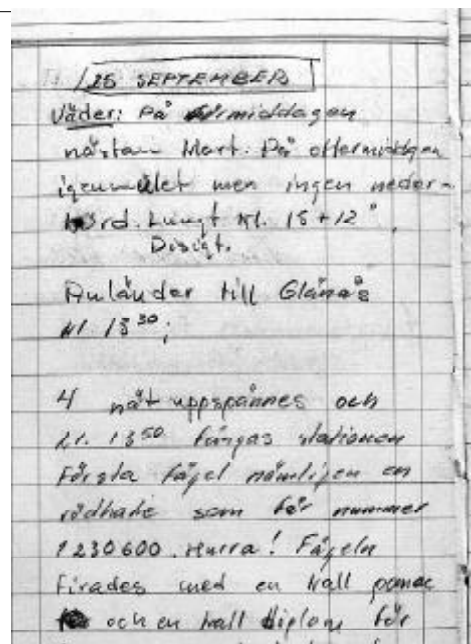
Under 1965 ringmärktes 100 arter med blåmesen, årets invasionsart, i topp med 855 individer. Övriga topparter var lövsångare (451), talgoxe (401), sävsparv (382), rörsångare (323), pilfink (309) och svartvit flugsnappare (229). Av ”udda” arter märktes två kustsnäppor, sju mindre hackspettar, en pärluggla (som fångades för hand i strandskogen), två blåhakar, 27 härmsångare, en näktergal, 43 sidensvansar, 100 gråsiskor, 27 stjärtmesar och två ortolansparvar. Leif Lager från

Nässjö slet mestadels ensam med alla blåmesar under perioden 15 september till sista oktober.

Sett så här i backspeglen, måste jag konstatera att Glänåsområdet var mycket lämpligt för "allmän nätmärkning", mycket bättre och allsidigare än vi hade en aning om när vi startade verksamheten: här fanns åkerkanten (gamla strandvallen) som en ledlinje och gräns mot de stora fälten mot Kyleberg och Glänås. Här var strandskogen som är överraskande oförändrad ännu efter 40 år. Vi vårdade Salixbuskarna nord och nordost om tornet till långa häckar som underlättade fångsten och vi byggde till och med en liten "Helgolandsryssja" å lå Ottenby. På 60-talet fanns ännu en "vadarstrand" med dybankar mot vattnet på udden i nordost, en strand som genom restaureringar nu åter kan bli intressant efter många års igenväxning.

Göran Bergengren och Urban Ekstam flyttar nät i buskarna utanför Glänåstornet.

Ur Christers dagbok från 1964.